

תשפ"ב, סמסטר
ב'
יום ה' 9-12

אוניברסיטת תל-אביב
החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה
תואר ראשון

מגדר וחברה

Gender and Society

ד"ר אורנה דונת

ornadonath.university@gmail.com

שעת קבלה: בתיאום מראש

תיאור הקורס

קורס זה מבקש לעסוק ברעיונות הגמוניים וביקורתיים על "מין", "מגדר" ו"מיניות". במהלכו נערוך היכרות עם האופנים שבהם "מגדר" הנו מנגנון מרכזי בייצורם של היררכיות ויחסי-כוח, ועם אופנים גלויים וסמויים שבהם תפישות ממוגדרות מארגנות את עולמנו כמו-גם מצמצמות את מרחב התנועה של רבות ורבים מאיתנו בו.

חלקו הראשון של הקורס יוקדש להנחת תשתית תיאורטית ומושגית שמקורותיה בזרמים שונים של חשיבה פמיניסטית וקווירית.

בחלקו השני נדון בהשלכות רחבות היקף של תפישות ממוגדרות אלה בכמה זירות מרכזיות בחיים חברתיים, ונבחן כיצד סדר חברתי ממוגדר – שמצטלב עם רעיונות רווחים על הגזעה, אתניות ומעמד כלכלי – אף מעצב תפישותינו על בית, רגשות, זמן, זיכרון, שכחה, דיבור ושתיקה, כמו גם תפישות על מהו עיקר ומהו טפל.

רכיבי הציון בקורס:

- נוכחות – 10% מהציון הסופי.
- הגשת עבודה מסכמת (בזוגות או עצמאית) – 90% מהציון הסופי.
- תנאי לקבלת ציון עובר בקורס הינו קבלת ציון עובר (60) בעבודה.

נושאי הקורס ורשימת קריאה (ייתכנו שינויים בתוכן ובסדר הנושאים)

שער

מבוא: קטגוריות של "מין", "מגדר" ו"מיניות" – ציר הטרונומטיבי מנקודות-מבט פמיניסטיות וקוויריות

קריאת חובה:

דה בובואר, סימון. 2001 [1949]. "הנתונים הביולוגיים" (עמ' 31-66), בתוך *המין השני*. כרך ראשון: העובדות והמיתוסים. בבל.

הרצוג, חנה. 2006. "מגדר" (עמ' 220-227), בתוך *אי/שוויון*. אורי רם וניצה ברקוביץ (עורכים). הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

זיו, עמליה. 2001. "חיקוי, ציטוט והתנגדות: הצרות המגדריות של ג'ודית בטלר". *מכאן, כרך ב'*: 191-201.

ריץ', אדריאן. 2003. "הטרוסקסואליות כפזיה והקיום הלסבי" (עמ' 73-102), בתוך *מעבר למיניות – מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית*, יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר (עורכים). הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

קריאה מומלצת:

אייזנר, שירי. 2012. "המיתוס של המיתוסים – קריאה בי-קורתית בסטריאוטיפים ביפוביים". הרצאה בכנס סקס אחר, הכנס השנים עשר ללימודים לסביים, הומואיים, טרנסג'נדרים וביסקסואלים ותיאוריה קווירית בישראל, אוניברסיטת תל אביב [נמצא ברשת].

בטלר, ג'ודית. 2003. "חיקוי ומרי מגדרי" (עמ' 329-346) בתוך *מעבר למיניות*. מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית, יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר (עורכים). סדרת מגדרים, הוצאת הקיבוץ המאוחד.

ברשטלינג, אורית. 2012. "'בכול יש מגדר': על תפקיד העברית בכינון הגוף והזהות הטרנסג'נדרים". *סוציולוגיה ישראלית*, יד(1): 135-156.

הירש, דפנה. 2017. "מי גבר? תיאוריות של גבריות במבט ביקורתי". *תיאוריה וביקורת*, 48(קיץ): 11-34.

זיו, אפי. 2012. "גבריות תחת מתקפה: מבט מחודש על טראומה מינית בגברים". *שיחות: כתב עת לפסיכותרפיה*, כ"ז, 1, עמ' 23-33.

זיו, אפי. 2008. "בין הכפפה להתנגדות: הדיאלקטיקה של מנגנוני הבושה". *תיאוריה וביקורת*, 32(אביב): 99-128.

זיו, עמליה. 2014. "צרות קוויריות: דילמות של ידע, כוח וקהילה" (עמ' 210-228), בתוך *מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות*, מיכל קרומר-נבו, מיה לביא-אג'אי ודפנה הקר (עורכות). הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

ישראלי-נבו, עתליה. 2019. *תמיד הייתי ככה? קווים לדמותה של זהות סיסג'נדרית*. חיבור לקבלת תואר מוסמך (MA), אוניברסיטת בן-גוריון.

מילט, קייט. 1970/2006. "תיאוריה של פוליטיקה מינית" (עמ' 67-107), בתוך *למוד פמיניזם: מקראה. מאמרים ומסמכי יסוד בחשיבה פמיניסטית*, דלית באום ונוספות (עורכות). הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

מעודד דנון, לימור. 2014. *איזה מין גוף? ההשפעות של תהליך המינגוף על חייהם של אינטרסקסואלים*. הוצאת רסלינג.

משעלי, יעל. 2013. "את בכלל לא נראית: הרחקת הנשיות ממרחבים פמיניסטיים, לסביים וקוויריים" (עמ' 379-419), בתוך *היכן אני נמצאת? פרספקטיבות מיגדריות על מרחב*. רוני הלפרן (עורכת). הוצאת קרן פרידריך אברט והמכללה האקדמית בית ברל.

פרויד, זיגמונד. 1988. "הנשיות" (עמ' 267-286), בתוך *תרבות בלא נחת ומסות אחרות*. דביר, ת"א.

קונל, ריווין. 2009. "הגדרה של גבריות" (עמ' 89-92) + "תחיה מהר ותמות צעיר" (עמ' 113-131), בתוך *גברויות*. הוצאת פרדס.

שטיינברג, גאיה. הספקטרום הא-מיני והא-רומנטי [הקובץ יעלה ל-moodle].

Fausto-Sterling, Ann. 2000. *Sexing the Body*. NY: Basic Books. Pp. 78-114.

השלכות רב-ממדיות של תפישות ממוגדרות והטרונורמטיביות

Crenshaw, Kimberle. 1989. "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *The University of Chicago Legal Forum*, issue 1: 139-167.

מבט מרחבי: על "ספרה ציבורית", "ספרה פרטית" והכחדה קונקרטי וסימבולית

קריאת חובה:

הרצוג, חנה. 2009. "מהו הפוליטי: מבטים פמיניסטיים". *תיאוריה וביקורת*, 34, אביב, עמ' 155-163.

מיל, ג'ון סטיוארט. 2009 [1869]. "שיעבוד הנשים" (עמ' 41-47), בתוך *ללמוד פמיניזם: מקראה. מאמרים ומסמכי יסוד בחשיבה פמיניסטית*, דלית באום ונוספות (עורכות). הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

נוה, חנה. 2006. "המיטה הזוגית". עמ' 89-99 בתוך *יודעים ושותקים. מנגנוני השתקה והכחשה בחברה הישראלית*, חנה הרצוג וכנרת להד (עורכות). מכון ון-ליר בירושלים, הוצאת הקיבוץ המאוחד.

פרידן, בטי. 2009 [1963]. "הבעיה שאין לה שם" (עמ' 48-61), בתוך *ללמוד פמיניזם: מקראה. מאמרים ומסמכי יסוד בחשיבה פמיניסטית*, דלית באום ונוספות (עורכות). הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

מבט קפיטליסטי, מבט מוגזע: בין מגדר, לאום, אתניות ומעמד כלכלי

קריאת חובה:

ארנרייך, ברברה. והוכשילד ראסל, ארלי. 2006. "מבוא" (עמ' 7-23) בתוך *האשה הגלובלית. ברברה ארנרייך וארלי ראסל הוכשילד* (עורכות). הוצאת בבל.

בנימין, אורלי. 2017. "קפיטליזם, מיקומים מוצלבים ומדינת הרווחה" (עמ' 45-63) בתוך *קפיטליזם ומגדר: סוגיות פמיניסטיות בתרבות השוק*. רונה ברייר-גארב, דנה אולמרט, ארנה קזין ויופי תירוש (עורכות). הוצאת מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד.

ברקוביץ, ניצה. 1997. "על 'עקרת הבית והחשבונאות הלאומית'". *תיאוריה וביקורת*, 9: 89-197.

נעמן, יונת. 2006. "ידוע שתימניות חמות במיטה": על הקשר בין צפיפות הפיגמנט לשם התואר פרחה". *תיאוריה וביקורת*, 28, אביב, עמ' 185-192.

Beal, Frances M. 2008. "Double Jeopardy: To Be Black and Female". *Meridians*, 8(2): 166-176.

קריאה מומלצת:

אנדרסון, ברידג'ט. 2006. "סתם עוד עבודה? הקומודיפיקציה של עבודות הבית" (עמ' 136-148) *האשה הגלובלית*. ברברה ארנרייך וארלי ראסל הוכשילד (עורכות). הוצאת בבל.

ביטון, יפעת. 2017. "המאבק – פמיניסטי, האמצעי – קפיטליסטי: הידורו יחדיו?" (עמ' 84-105) בתוך *קפיטליזם ומגדר: סוגיות פמיניסטיות בתרבות השוק*. רונה ברייר-גארב, דנה אולמרט, ארנה קזין ויופי תירוש (עורכות). הוצאת מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד.

דהאן כלב, הנרייט. 2002. "[כמה שאת יפה, לא רואים שאת מרוקאית](#)". עמ' 174-186 בתוך *קובץ למורה: פרספקטיבה פמיניסטית*. מיכל צלמאיר ופנינה פרי (עורכות). תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

קרומר-נבו, מיכל. 2006. "קולן של נשים החיות בעוני במחקר האקדמי" (עמ' 26-52), בתוך *נשים בעוני: סיפורי חיים. מגדר, כאב, התנגדות*. הוצאת מגדרים, הקיבוץ המאוחד.

מבט רפואי: גופים נוכחים-נפקדים

קריאת חובה:

גרינברג, סלבה. וברויאר, נילי. 2018. "משיבות מבט: יוצרות עם מוגבלות מתנגדות לאייבליזם (מסוגלנות)". *מגדר/כתב-עת אקדמי רב תחומי למגדר ופמיניזם*, 5: 2-3.

ניהאיה, דאוד. 2010. "חסמים לקידום בריאות בקרב נשים ערביות בישראל" (עמ' 81-102), בתוך *נשים פלסטיניות בישראל: זהות, יחסי כוח והתמודדות*. מכון ון ליר, הוצאת הקיבוץ המאוחד.

פינקלשטיין, עדי. 2014. "אנחנו חיים בעולם האיך: נשים חולות מדברות מתוך סבל גופני על עמימות רפואית והכחשה חברתית". *סוציולוגיה ישראלית*, טו(2): 389-415.

קריאה מומלצת:

אייל, חדוה. 2009. דפו פרוורה: על מדיניות השימוש בקרב נשות הקהילה האתיופית בישראל. *פרויקט נשים וטכנולוגיות רפואיות*, ארגון "אשה לאשה" מרכז פמיניסטי בחיפה.

גולדין, סיגל. 2002. "מופעי הגוף הכחוש: ההיסטוריה החברתית של נראותו". *זמנים*, 78, עמ' 36-48.

Martin, Emily. 1991. "The Egg and the Sperm: How Science has constructed a Romance Based Stereotypical Male-Female Roles". *Signs*, 16(3): 485-501.

Martin, E. 1992 "Medical Metaphors of Women's Bodies: Birth." In *The Women in the Body: A cultural Analysis of Reproduction*. Pp. 54-67.

Rodin, Mari. 1992. "The Social Construction of Premenstrual Syndrome". *Social Science & Medicine*, 35(1): 49-56.

מבט משפטי: שוות בעיני החוק?

קריאת חובה:

חסן, מנאר. 1999. "הפטריארכיה, המדינה ורצח בשם כבוד המשפחה" (עמ' 267-305), בתוך *מין מגדר פוליטיקה*, ישראלי ואחרות (עורכות). תל אביב: קו אדום, הקיבוץ המאוחד.

רימלט, נויה. 2004. "הפמיניזם המשפטי בישראל – מנין ולאן? הרהורים על שונות, כבוד ושוויון בין המינים בעקבות ספרה של אורית קמיר 'פמיניזם זכויות ומשפט'". *עיוני משפט*, כז(3): 884-857.

תירוש, יופי. 2001. "סיפור של אונס, לא יותר": על הפוליטיקה של ייצוג טקסטואלי", בע"פ 3031/98 מדינת ישראל נ' דן שבתאי. *משפטים*, ל"א(3): 579-622.

קריאה מומלצת:

נגבי, ערית. 2009. "כשהיא אומרת 'לא', מה הוא רשאי להבין?" (עמ' 63-82), בתוך *סיפורי אונס בבית-המשפט: ניתוח נרטיבי של פסקי-דין*. הוצאת רסלינג.

פירסט, ענת ואגמון-גונן, מיכל. 2007. "המכונית שווה יותר? הענישה בעבירות אלימות נגד בנות-זוג". עמ' 545-582 בתוך *עיונים במשפט, מגדר ופמיניזם*, ברק-ארז, דפנה, שלומית יניסקי-רביד, יפעת ביטון ודנה פוגץ' (עורכות). קריית אונז: נבו הוצאה לאור.

מבט משפחתי: על אי/פריון ואי/אימהות

אמיר, מירב. 2005. "המנגנון של השעון הביולוגי" – פרק 1, עמ' 49-65. *הופעת השעון הביולוגי של מערכת הרבייה הנשית כמנגנון להסדרה חברתית*. עבודת גמר לתואר מוסמך, אוניברסיטת תל-אביב.

ברקוביץ, ניצה. 1999. "אשת חיל מי ימצא? נשים ואזרחות בישראל". סוציולוגיה ישראלית, ב(1), עמ' 277-317.

דונת, אורנה. 2013. "ידע סמכותי הגמוני: על פטליזם ביולוגי ורטוריקה של בחירה"; "ידע חלופי תיאורטי: פוליטיקה של פריון ותביעה לאימהות". בתוך *בכיה לדורות; חרטה על אימהות*, עבודה לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב.

מבט טמפורלי-רגשי: על הגיונות חברתיים כלפי זמן והפנים-נפשי

בין דיבור לשתיקה, בין זיכרון לשכחה, ובין רציונל לרגש

קריאת חובה:

דונת, אורנה. 2013. "אמביוולנטיות כלפי רגשות במסורת חשיבה מערבית". בתוך *בנייה לדורות; חרטה על אימהות*, עבודה לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב.

זיו, אפי. 2012. "טראומה עיקשת". *מפתח: כתב-עת לקסיקלי למחשבה פוליטית*, 5, עמ' 73-55.

מרגלית, מאיר. 2018. "שבעים צעיפים של שכחה". *קשת; כתב עת למדעי הרוח והחברה*.

קוש-זוהר, טלי. 2007. "לזכור או לשכוח: (א)פוזיציות ממוגדרות". *תיאוריה וביקורת*, 30(קיץ): 109-89.

ריל, טרנס. 1997. "הדיכאון החבוי של גברים" (עמ' 17-31), בתוך *אני לא רוצה לדבר על זה*. הוצאת עם עובד.

מבט עתידי: לאן מכאן?

בל, הוקס. 2002. פמיניזם זה לכולם. פרדס הוצאה לאור.

לורד, אודרי. 2009. "כלי האדון לעולם לא יפרקו את ביתו של האדון". עמ' 190-194 בתוך *ללמוד פמיניזם: מקראה. מאמרים ומסמכי יסוד בחשיבה פמיניסטית*, דלית באום ונוספות (עורכות). הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

שירן, ויקי. 2007. "לפענח את הכוח, לברוא עולם חדש". עמ' 25-39 בתוך *לאחותי, פוליטיקה פמיניסטית מזרחית*, שלומית ליר (עורכת). הוצאת בבל.